

Kniha o zázracích v Esperantii.

V roce 1971, když jsem byl na své pravidelné návštěvě Moskvy, vešel jsem poprvé do arabské redakce „Moskevské noviny“. Ve velké místnosti sedělo několik lidí. Řekl jsem jednomu člověku: „Chtěl bych se setkat s Vladimírem Samodajem.“ On zavolal arabskou výslovností do vedlejší místnosti: „Vladimíre, přišel za tebou tvůj bratr.“ Vladimír Samodaj, který přicházel, se s překvapením zeptal: „Proč si myslíš, že jsme bratři?“ „Protože jste si podobní, zejména vaše zrzavé kníry,“ zněla odpověď.

Nejsem si jistý, že já a Vladimír jsme si podobní (tím spíš, že už dávno knír nenosím), ale možná ano, protože se už půl století přátelíme, spolupracujeme, bojujeme...esperantujeme.

Tato kniha nese titul „Esperanto a život“. Jedná se o život autora, který vše popisuje zcela otevřeně. Jeho dětství a mládí bylo hořké. I v dospělosti ho potkaly bolestivé události, o kterých se letmo zmiňuje. Vyrostl z něj ale člověk čestný, optimistický, pracovitý, vynalézavý, chápavý a trochu dětsky naivní. Velká část jeho života se váže k jeho povolání – arabského překladatele. Velmi zajímavé jsou jeho osobní postřehy v knize, týkající se arabských zemí, ve kterých pracoval a cestoval.

V dubnu 1958 vešlo do života Vladimíra Samodaje esperanto a zůstalo s ním pevně spjato. Esperanto se stalo jeho vášní a velice důležitou součástí života. Na druhou stranu esperanto v Sovětském svazu a rozkvět jeho zázraků je pevně spjato i s Vladimírem Samodajem. Naštěstí v tom čase v Oděse, kdy zde žil, pracovali význační esperantisté: Alexej Veršinín, Sergej Rublov, Nikolaj Blažkov, o kterých s láskou píše ve své knize. Dovídáme se také podrobnosti o jiných důležitých sovětských esperantistech – Jevgeniu Bokarjovovi a Konstantinu Gusevovi.

V Sovětském svazu bylo esperanto zakázáno dvě desítky let. Sovětští státní ideologové vyvolávali a rozšiřovali co nejnegativnější výmysly o esperantu od „primitivního žargonu“ až k „jazyku špiónů“. Mnoho esperantistů bylo zatčeno, vězněno a popraveno jako nepřátelé lidu, trockisté nebo vyzvědači. Po Stalinově smrti ti, kteří přežili, byli osvobozeni a rehabilitováni

jako nevinní. Ale cenzurní zákazy, psát pozitivně o esperantu v novinách, dále trvaly ještě po mnoho let. Zůstaly také podezřívavé vztahy k esperantu a esperantistům, posilované „s vrchu“.

K pochopení podmínek, ve kterých pracovali esperantisté, je třeba zmínit železnou oponu, totální kontrolu obyvatelstva bezpečnostními a stranickými orgány, úplný nedostatek esperantských učebnic a příkaz, aby „protiesperantisté“ byli ve vedení oficiálních esperantských organizací.

V takových nepříznivých podmínkách vznikla unikátní masová organizace mládežnického esperantského hnutí, vzniklo mnoho esperantských klubů a později i oficiální esperantská organizace (dokonce několik), pravidelně se konaly esperantské tábory a jazykové kurzy, vydávaly se knihy a periodika v esperantu, objevily se jazykové lekce v novinách a nakonec něco neuvěřitelného – sovětští esperantisté se účastnili i světových kongresů.

Vladimír Samodaj vypráví o těch událostech a o své účasti v nich. A o deníku „Moskevské noviny“, kde již bylo všechno připraveno pro esperantskou verzi, (to se však bohužel neuskutečnilo). I já, který dobře znám všechny tyto události, jsem přečetl knihu s napjatou pozorností, zejména stati o tajných dokumentech o esperantu ze státních archívů.

U příležitosti 75 let Vladimíra Samodaje, čestného člena Světové esperantské organizace, mu přeji dobré zdraví, energii a mnoho čtenářů jeho knihy.

Boris Kolker

Naše současnost se stane historií

Před několika lety jsem dostal povolení prohlédnout si dokumenty o esperantu v SSOD (Svaz sovětských družebních organizací se zahraničím). Tento SSOD byl po dlouhé období oficiálně spojen s naším esperantským hnutím : v letech 1962-1979 v něm fungovala komise pro mezinárodní styky sovětských esperantistů

(EK), založená z rozhodnutí Ústřední výboru Komunistické strany Sovětského svazu (ÚV KSSS) a od března 1979 do ledna 1989 fungovala jako ASE (Svaz sovětských esperantistů), založená na základě EK a také z rozhodnutí ÚV KSSS. Vztahy mezi SSOD a esperantisty nebyly vůbec jednoduché. O tom svědčí dokumenty, které skladoval SSOD a následně je částečně zveřejnil pro zájemce o historii esperantského hnutí v naší zemi.

Co jsem našel při návštěvě státního archívu, kam byly dokumenty předány z SSOD?

Neuvěřitelný chaos! Předně ve složkách jsou sešité ne první stejnopisy dokumentů, ale možná i třetí, nebo čtvrté. Kdo si ponechal originály? Lidia Šanina, poslední „odpovědná“ sekretářka ASE, která tam přešla po naší odluce od SSOD? Ale na co by ona potřebovala naše dokumenty? Nebo snad někdo z esperantistů, který se přátelil se Šaninovou v posledním období? Kromě toho jsou dokumenty pomíchané. Například moje stenografovaná řeč je v pořádku na čtyřech strojově psaných arších, ale pátá strana začíná slovy: „Já, jako komunista a novinář, prohlašuji...“

Nevěřil jsem svým očím, nikdy bych neřekl, že jsem novinář, protože jsem se nikdy za novináře nepovažoval, i když mě za něho později někdy pokládali; a až teprve v pozdějších letech jsem se stal členem komunistické strany, a nemohu se tím chlubit. Na páté straně, bez jakéhokoliv upozornění na změnu řečníka, následuje řeč jiné osoby (nebudu ji jmenovat, přestože z textu chápu, o koho se jedná). Pokračování mé řeči je až na 21. stránce, opět bez označení, že mluví jiná osoba. Ze stenografického záznamu třídní konference existuje zápis jen ze druhého dne a chybí první a třetí, takže i já, který se zúčastnil konference, nemohu si vše srovnat v hlavě.

Podobný chaos je v různých složkách a jsou jich v archívu desítky. V takovém stavu je velká část naší oficiální historie. Pokud by někdo chtěl napsat dějiny na základě „dokumentů“, vytvořil by nechtěně jen lži o těch událostech a o lidech z té doby.

Já sám jsem získal velmi málo z těchto materiálů, protože jsem

současně denně pracoval v ITAR-TASS, v největší ruské informační službě do 18 hodin. Archív fungoval někdy ráno, jindy večer, ale jen do 20 hodin, takže se mi dařilo tam chodit jen jednou týdně po skončení práce. Vzdálenost vyžadovala plnou hodinu cesty, takže jsem trávil v archívu jen jednu hodinu. Brzy mě to obtěžovalo a já jsem přestal archív navštěvovat.

Můj osobní esperantský život je jedinečný, během čtvrt století jsem byl členem ve vedoucích orgánech ve čtyřech celo-sovětských esperantských organizacích, a u tří jsem se účastnil jejich založení. Přesto, když jsem v letech 1965-1990 pracoval v esperantském výboru při SSOD, účastnil jsem se založení a fungování SEJM – Sovětského esperantského mládežnického hnutí Svazu sovětských esperantistů (ASE) a znovuoobnovení SEU –Sovětské esperantské unie, nepomyslel jsem na to, že po desetiletích se tyto události stanou historií – prostě jsem jen žil, pracoval a nehleděl jsem na papíry a nepředpokládal jsem, že se jednou stanou historickými dokumenty. Myslel jsem si, události běží, kdo by se staral o makulaturu? Zničil jsem velmi mnoho materiálu. Při studiu složek SSOD, jsem pochopil svou chybu – dokumenty je nezbytné uchovávat. Vyzývám k tomu současné aktivisty. A těm starým radím: napište svoje vzpomínky, dokud žijete, protože potom už nikdo nedokáže správně interpretovat to, o čem můžete vyprávět jen vy.

Tedy touto knihou vám chci představit alespoň něco, co se uchovalo v mé děravé stařecké paměti. Budu vypravovat jen to, co dobře vím a pamatuji si, a občas to doložím dokumenty.

Tato kniha je z velké části opakováním knihy s názvem: „Nejen legendy, nejen o SEJM“, kterou vydalo nakladatelství Impeto v Moskvě 1999. Ale jsou zde také úplně nové kapitoly o epizodách hnutí v naší zemi, o kterých ještě nikdo nevyprávěl.

Obsahuje také fragmenty z mého neesperantského života. Možná nebudete ani věřit některým epizodám, ale já vás varuji: nic v těch kapitolách není vymyšleno, všechno je autentická pravda, i když těžko uvěřitelná.

Život je život, v něm se často přihodí něco neočekávaného a

neuvěřitelného...

Především

Abyste pochopili, vážení čtenáři, moji pozdější činnost a chování v Esperantii a vůbec celý můj život, je nutné vás schematicky seznámit s předesperantskými roky mé existence.

Narodil jsem se v roce 1935 v Oděse, na Ukrajině, u Černého moře. Obyvatelé zde však vždy mluvili rusky, ne ukrajinsky. Přesto skoro všichni byli schopni ukrajinsky mluvit nebo alespoň ukrajinštině rozuměli, protože ukrajinština byla – i před oddělením Ukrajiny – povinným předmětem ve školách. I já jsem ukrajinštinu dobře ovládal a několik let jsem se učil v ukrajinské škole, kde byly všechny předměty, kromě ruštiny, vyučovány ukrajinsky. Přečetl jsem velmi mnoho ukrajinských knih, přesto ruština byla pro mne mateřským jazykem.

V mé paměti uvízlo několik nejasných obrázků z doby před válkou:

Tmavá místnost v roubeném domě. V otevřeném ohništi plápolá oheň. Jak jsem starý nevím. Někdo mě učí mluvit. Špatně vyslovuji hlásku „L“ Místo „ložka“ (lžíce) říkám „nožka“ (nožička). Je to dům mé babičky ve městě Kremenčug...

Město Zolotonoša. Cítím, že je doma otec, ale nevidím ho. Na okně šplhá nějaký brouk. Po dvoře chodí nějaký muž s dřevěnou nohou...

Městečko Rinok na břehu řeky Volhy. Po polní cestě jede kára. Na káře leží ohromná ryba. Její ocas visí z káry a plácá se po cestě...

Na stejném místě. Koupám se v řece s jinými dětmi. Náhle mě zvedne proud a nese mě. Křičím: „Já plavu!“ Pak si už nic nepamatuji. Babička mi vyprávěla, že jsem se topil. Vypumpovali ze mne vodu a přinutili žít...

Oděsa. Můj otec leží v rakvi. Vidím jen jeho pravou tvář. Ve tváři je nějaký dolíček, velmi malý, ale přitahuje mou pozornost. Nechápu, že je mrtvý. Živého otce si vůbec nepamatuji...